

Pieszy w przestrzeni miasta – architektura jako katalizator zachowań społecznych

Pedestrian in the Urban Space – Architecture as a Catalyst of Social Behaviour

Streszczenie

Współczesna przestrzeń brutalnie ograniczana przez człowieka, niestety tylko czasami uwzględniająca indywidualne cechy i potrzeby każdego z przedstawicieli *homo sapiens*, niejednokrotnie określana jest mianem MIASTA. Nazwa ta kojarzy się z czynnikami, które nie są przyjazne dla człowieka, nie są pochodzenia naturalnego i nigdy nie stanowiły środowiska naturalnego mieszkańca tego specyficznego wytworu cywilizacji „żyjącego” tylko dzięki konsumowaniu ogromnych ilości energii. Jednak nie można jednak wykluczyć zjawisk pozytywnych, pojawiających się coraz częściej w miarę rozwoju cywilizacji, zasobności społeczeństwa oraz rozwoju kulturowego konkretnego narodu. Najbardziej zauważalnym zjawiskiem jest tworzenie elementów kubaturowych często bez konkretnej funkcji ale wyeksponowanych, budzących ciekawość, organizujących przestrzeń czyli ARCHITEKTURA.

Abstract

Contemporary space, brutally limited by man, unfortunately only sometimes taking into account individual qualities and needs of each of the representatives of *Homo sapiens*, is frequently referred to as “the CITY”. This name is associated with factors which are not human-friendly, which are not of natural origin and which have never constituted a natural environment of the resident of this specific product of civilization, which “lives” only thanks to consuming enormous quantities of energy. Nevertheless, one must not exclude any positive phenomena, which appear more and more often as our civilization develops, our societies get better-off and the cultural development of individual nations progresses. The best noticeable phenomenon is creating three-dimensional structures, often without any specific function, but exposed, evoking curiosity, organizing space, that is ARCHITECTURE.

Słowa kluczowe: miasto, architektura, technologia, socjologia, społeczeństwo

Keywords: city, architecture, technology, sociology, society

Wprowadzenie

Pojmując istotę tego socjologicznego tworu łatwiej będzie zrozumieć, jakie zjawiska mają istotny wpływ na jego funkcjonowanie. **Miasto**¹ – skupisko ludzkie, przeciwstawiane wsi, charakteryzujące się zagęszczoną zabudową, zróżnicowaną strukturą społeczną mieszkańców, utrzymujących się w większości z zajęć nierolniczych — handlu, rzemiosła, przemysłu i usług, lub **Miasto**² (od prasłow. *mesto* – „miejsce”) – historycznie ukształtowana jednostka osadnicza charakteryzująca się dużą intensywnością zabudowy, małą ilością terenów rolniczych, ludnością pracującą poza rolnictwem (w przemyśle lub w usługach) prowadzącą specyficzny miejski styl życia. Tę specyfikę należy rozumieć bardziej jako dziwactwa, przyzwyczajenia, natręctwa, nietolerancję, egoizm, ale i również poświęcenie, pracowitość, sympatia, wyrozumiałość, odpowiedzialność itp.

Taki sztuczny twór, gromadzący wszystkie możliwe osobowości nie może funkcjonować bezkolizyjnie. Nie może zatem zabraknąć analiz zagadnień, związanych z kształtowaniem funkcjonalno – przestrzennym miejskich przestrzeni publicznych przeznaczonych dla pieszych, a więc dla stref bezpośredniego kontaktu przedstawicieli poszczególnych grup, często antagonistycznych. Zauwa-

Introduction

By understanding the essence of this sociological product, it will be easier to grasp what phenomena have a significant impact on its functioning. **City**¹ – a centre of population juxtaposed with a village, characterized with denser architecture, diversified social structure of residents, supporting themselves from non-agricultural activities – trade, craftsmanship, industry and services, or **City**² (Polish: “miasto”, from the Old Slavic: “mesto” meaning “place”) – a historically shaped settlement unit, characterized by high intensity of architecture, few agricultural areas, population working outside agriculture (in industry or services), conducting a specific urban lifestyle. This specificity should be understood rather as oddities, habits, obsessions, intolerance, egotism, but also devotion, diligence, sympathy, understanding, responsibility, etc. Such an artificial product, gathering all possible personalities in it, cannot function without any

* Dr inż. arch. Bogdan Siedlecki, Zakład Techniki Budowlanych, Instytut Projektowania Budowlanego A-4, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki / Bogdan Siedlecki, PhD. Eng. Arch., Division of General Building Systems, Institute of Construction Design A-4, Faculty of Architecture, the Tadeusz Kościuszki Cracow University of Technology, bogdansi@poczta.fm

zenie roli pieszych w przestrzeni miast jest istotnym elementem w kształtowaniu kompozycji elementów kubaturowych przyjaznego zrównoważonego środowiska, zarówno tego mieszkaniowego jak i usługowego czy szeroko rozumianych stref rekreacji.

Przestrzeń czy tłok

Co więc decyduje o atrakcyjności przestrzeni społecznej, co powoduje, że w pewnym miejscu chętnie umawiamy się na spotkania a innego staramy się unikać? Zbytńo zainwestowana strefa nie pozostawia nam miejsca dla wyrażenia własnej osobowości, przytłaczając nas niejednokrotnie agresją formy lub ilością niedopasowanych elementów (il. 1). Intensywnie wypełniona przestrzeń nie skłania do wkroczenia i uczestniczenia w tworzeniu sfery materialnej kubatury miasta. Zbyt wyraziste i skomplikowane układy przestrzenne budzą pewien rodzaj lęku – człowiek podświadomie nie chce wchodzić w kolizję, omija strefę zagrożenia. Brak konkretnego wyrazu, klarownego zdefiniowania pomysłu przestrzennego, jasnego przekazu informacji nie zainteresuje potencjalnego odbiorcy.

Przestrzeń miasta podzielona tworcami przestrzennymi (czyli architekturą) wydziela strefy dla komunikacji – szeroko rozumianej, zarówno tej pieszej jak i zmechanizowanej. Komunikację podziemną pozostawimy na marginesie z uwagi na możliwość powstania dolegliwości klaustrofobicznych – wszak rozważamy o przestrzeni. Czy rzeczywiście architektura musi oddzielać pieszego od stref przeznaczonych dla jego przemieszczania się po mieście. Przykładem całkowitej symbiozy i zatarcia się granic przestrzenno-funkcyjnych tkanki miejskiej jest budynek opery w Oslo (il. 2). Ukształtowanie ciągów pieszych wokół obiektu wraz z ich niezauważalnym z perspektywy człowieka przejściem na obiekt pozwoliło na całkowite wtopienie znacznej kubatury w strefę ruchu pieszego. Wielkość obiektu i jego skala w tkance miejskiej widoczna jest dopiero z pewnego oddalenia. Ilość pieszych i rowerzystów przemierzająca pochylone dachy obiektu świadczy o trafnym podjęciu decyzji projektowej w zakresie organizacji przestrzeni. Wtopienie w tym przypadku nie oznacza ukrycia obiektu – wieloprzestrzenne przeszklenia umożliwiają wgląd do wnętrza obiektu praktycznie z każdej jego strony i na każdy poziom użytkowy. Atrakcyjność widocznych rozwiązań przestrzennych wnętrza obiektu zapewnia zainteresowanie potencjalnych uczestników spektakli. Tak więc wykorzystanie obiektu nie zostało ograniczone do jego podstawowej funkcji widowiskowej a rozszerzone o aspekty rekreacyjno-sportowe dostępne bez ograniczeń dla stałych mieszkańców i oczywiście czasowo przebywających turystów. Tworzenie przestrzeni społecznych

collisions. Therefore, there must be some analyses of issues connected with the functional and spatial shaping of urban public spaces intended for pedestrians, and therefore for zones of direct contact of representatives of individual – often antagonistic – groups. Noticing the role of pedestrian urban spaces constitutes a significant element in shaping the composition of three-dimensional structures of a friendly sustainable environment, both the residential and service one, as well as broadly understood recreation zones.

Space or crowd

Therefore, what decides about the attractiveness of a social space, what makes us more willing to get together in one location, and to tend to avoid another? An excessively invested zone does not leave us any space for expressing our personality, often overwhelming us with the aggression of form or the quantity of misfit elements (il. 1). An intensely filled space does not make us willing to enter it and participate in forming the material sphere of the structure of the city. Too distinct and complicated spatial systems evoke a certain kind of fear – man subconsciously does not want to collide with them, avoids the threat zone. The lack of a specific character, clear definition of the spatial concept, transparent information to be conveyed, will not grasp the interest of a potential recipient.

The urban space, divided by spatial forms (i.e. by architecture) demarcates traffic zones – with traffic understood as pedestrian and vehicle traffic. We shall leave out the underground traffic due to the risk of claustrophobic states – after all, it is the space that we are considering here. Does architecture really have to separate a pedestrian from zones intended for his moving around the city? An example of a total symbiosis and blurring of spatial and functional boundaries in the urban tissue is the opera house in Oslo (il. 2). Designing pedestrian routes around the edifice together with their entering it in quite an unnoticeable manner from the human perspective, allowed to blend a considerable structure in the pedestrian traffic zone. The size of the building and

il. 1. „Sztuczny tłok” – Kraków, Plac Dworcowy; Kraków, październik 2010 r. / “Artificial crowd” – Cracow, Railway Station Square; Cracow, October 2010

il. 2. Chodnik v/s obiekt – Oslo, Opera Miejska w Oslo, lipiec 2011 r. / Pavement vs. facility – Oslo, Municipal Opera House in Oslo, July 2011

związane jest ściśle z socjologią a dokładniej z socjologią miasta³. Miejsca atrakcyjne, przyciągające tłumnie odwiedzających często powstają samoistnie (np. bazar na stadionie X-lecia w Warszawie) lub tworzone są celowo, dla zapewnienia stałego przepływu turystów przez konkretne obszary miejskie. Prawidłowa organizacja systemu informacji miejskiej, ciekawa i jednoznaczna informacja wizualna, piktogramy określające obiekty, kierunki, wydarzenia, elementy komunikacji etc. są podstawą sprawnego funkcjonowania miasta. Dlaczego w rankingach funkcjonalności lotnisk to w Zurychu jest na pierwszym miejscu? Tam nikt niczego nie musi szukać, nie ma potrzeby o nic pytać – wszystko jest na swoim miejscu. W taki sam sposób można zorganizować miasto.

Beton, woda i turyści

Powrót do natury w zurbanizowanych terenach miejskich raczej przy dzisiejszym rozwoju cywilizacji nie jest możliwy. Jednak nie oznacza to całkowitego odcięcia się od naturalnych elementów kompozycji krajobrazu. Styk tkanki miejskiej w wodą – każda jej forma jest precyzyjnie wykorzystywana w realizacjach obiektów i stref rekreacji miejskiej. Nabrzeża morskie małych miasteczek chorwackich czy włoskich przyciągają rocznie milionowe rzesze odwiedzających. Skala, nastrój, miejscowy koloryt, lekka bryza, charakterystyczne zapachy przypraw, kawy to wszystko tworzy niepowtarzalny klimat. Często możliwość zanurzenia ręki w wodzie czy zmęczonych stóp jest niepowtarzalna. Bulwary rzeczne miast nad Tamizą, Sekwaną, Arno czy Dunajem są całkowicie zainwestowane a ceny działek budowlanych jakby nierealne. Pomimo braku bezpośredniego kontaktu z wodą miejsca te i tak przyciągają niezliczone rzesze użytkowników.

A co ze strefami poszkodowanymi, rejonami miasta odległymi od naturalnych, przyrodniczych atrakcji. Nie tylko jednak woda w postaci naturalnej stanowi magnes dla pieszych użytkowników przestrzeni miejskiej. Sztuczne zbiorniki wodne od wieków wprowadzały odpowiedni mikroklimat w zurbanizowane strefy. Fontanny w każdej postaci, bez względu na wielkość tworzyły miejsca przyjazne zarówno z punktu widzenia nastroju jak i akustyki. Place wokół małej „wodnej” architektury zawsze obrastały w stoliki z parasolami a więc doskonałe miejsce relaksu i przyjaznej konsumpcji.

Są jednak przypadki, kiedy nie są potrzebne żadne nakłady inwestycyjne, a czysty przypadek tworzy „atrakcyjną dominantę” przyciągającą naszego pieszego w większym stopniu niż nie-jeden zabytek klasy „0” (il. 3). Zwykły wrak przemysłowego, XX-wiecznego statku staje się wręcz symbolem narodowym – ale wróćmy do miasta. Co może równie skutecznie generować ruch pieszy w obrębie miasta i jakie działania należy przewidzieć dla zapewnienia komfortu i bezpieczeństwa użytkowników. Rzut oka z wieży Kościoła Mariackiego na płytę Rynku Głównego daje dużo do myślenia (il. 4). Wyobraźmy sobie drobny eksperyment: w niewielkiej odległości od mrowiska kładziemy kawałek dowolnego jedzenia – w kilka minut pojawia się przy nim „tłum konsumentów” – dalsze działania są oczywiste. Patrząc na płytę rynku odносimy podobne wrażenie: w miejscach gdzie można coś zjeść (a jeżeli jeszcze na dodatek dobrze) gromadzą się tłumy. Analizując to zjawisko, projektując i tworząc elementy zagospodarowania przestrzennego tkanki miejskiej nie możemy pominąć czynników generujących powstawanie znacznych grup pieszych, zapewniając im odpowiednio duże przestrzenie dla bezpiecznego przemieszczania się i przebywania. Zresztą podobne zjawisko powinno się uwzględnić dla pieszych zmotoryzowanych załatwiających sprawy w miejskich urzędach. Odpowiednia ilość dostępnych miejsc postojowych nie zawsze jest możliwa do uzyskania w konkretnej lokalizacji zwartej, miejskiej zabudowy.

Mieszkańcy

Odmienne, a może nawet dodatkowe, potrzeby pojawiają się dla stałych użytkowników przestrzeni miejskiej czyli miesz-

its scale in the urban tissue is visible only from a certain distance. The number of pedestrians and cyclists moving on the sloping roofs of the building confirms that the decision to design the space this way was a right one. In this case, blending is not equivalent with hiding the building – large span glazed surfaces allow to have a look at the interiors of the buildings virtually from each side and at each usable floor. The attractiveness of the visible spatial solutions of the interiors of the structure secures the interests of potential viewers of shows. Therefore, the use of the facility has not been restricted to its basic cultural function, but it has been extended with recreation and sports-related functions, available without any limitations to the city residents, as well as to tourist, who stay here only for some time. The creation of social spaces is closely connected with sociology, and to be more precise with the sociology of the city³. Attractive places, which attract crowds of visitors, often come into being on their own (e.g. the market in the 20th-anniversary stadium in Warsaw) or are established on purpose, in order to secure the constant flow of tourists through specific areas of the city. A correct organization of the municipal information system, interesting and clear visual information, pictograms of individual sites, directions, events, transport elements, etc. constitute the foundation for efficient functioning of the city. Why does the Zurich airport take the first place in rankings of functionality of airports? Nobody needs to look for anything there, there is no need to ask anybody about anything – everything is where it should be. A city could be organized this way, too.

Concrete, water and tourists

Return to nature in urbanized areas is rather impossible today, considering the current development of civilization. Nevertheless, this does not mean that the city must be totally separated from natural elements of the landscape composition. The contact point of the urban tissue with water – each form of it is precisely used in designs of buildings and municipal recreation zones. The sea coasts of small Croatian or Italian towns attract millions of visitors every year. The scale, the climate, the local colours, the light breeze, characteristic fragrances of spices, coffee – all this creates a unique atmosphere. Often the possibility to immerse one's hands or tired feet in water is just unique. River boulevards in cities located at the Thames, the Seine, the Arno or the Danube are completely invested, and the prices of construction plots are just unrealistic. Despite the lack of direct contact with water, these places attract numerous crowds of users anyway.

And what about worse-off zones, parts of cities which are distant from natural attractions? But water in its natural form is not the only magnet for pedestrian users of the urban space. Artificial water reservoirs for ages have introduced appropriate microclimate to urbanized zones. All sorts of fountains, whatever their size, have created places friendly from the point of view of their climate as well as their acoustics. Squares around

il. 3. Atrakcyjna „dominanta” – Grecja, Plaża „wraku”; Zakynthos, Grecja, lipiec 2013 r. / Attractive “dominant” – Greece, The shipwreck beach, Zakynthos, Greece, July 2013

il. 4. „Magnetyzm socjologiczny” – Kraków, Rynek Główny; Kraków, czerwiec 2014 r. / “Sociological magnetism” – Cracow, Main Market Square; Cracow, June 2014

kańców (il. 5). Nawet najmniejsza strefa rekreacji obsługująca konkretny obszar czy osiedle wymaga niezwykle dbałości przy kreowaniu zagospodarowania przestrzennego i terenowego. Działania nasze powinny uwzględniać inne potrzeby użytkowników a definicje poszczególnych składowych nie powinny być do końca sprecyzowane. Pozostawienie „wolnej ręki” potencjalnym użytkownikom daje możliwość szybkiego utożsamienia się miejscowej społeczności z konkretnym miejscem, zwłaszcza po zmaterializowaniu własnych wizji plastycznych. Wartości artystyczne niektórych graffiti czy murali są nie do zakwestionowania. Niezależnie od rodzaju obiektu, czy to będzie skate park, wielofunkcyjne boisko czy urządzenia fitness na wolnym powietrzu najważniejsze są potrzeby i wymagania planowanych użytkowników.

„Wstydlivy temat”

Odwiedzając Ecole Nationale Supérieure d'Architecture Paris Val de Seine warto zapaść się w pobliże osiedla mieszkaniowe. Realizowane na przełomie XX i XXI wieku zespoły mieszkaniowe charakteryzują się niepowtarzalną architekturą oraz znaczną ilością terenów zielonych. Jak dalece można zadbać o pieszego w aspekcie podstawowych ludzkich potrzeb – czyli ogólnodostępne miejskie toalety. Może wydawać się dziwnym, że co kilkaset metrów, w niezwykle bogatych w zieleń terenach rekreacji osiedlowej i stosunkowo intensywnej zabudowie mieszkalnej zrealizowano takie przybytki. Dla sprawnego, młodego człowieka przebycie kilku kilometrów szybkim krokiem nie stanowi problemu; jednak kiedy obserwujemy wiekową osobę, poruszającą się z dużą trudnością zdajemy sobie sprawę z ograniczonego zasięgu spaceru. Często aby pokonać te kilkaset metrów potrzeba prawie godziny. Oczywiście zagadnienia te dotyczą w równym stopniu zarówno niepełnosprawnych jak i całkiem sprawne dzieci. Analizując spektrum społeczne okazuje się, że problem ten dotyczy w zasadzie wszystkich. Należy tu jednak wyjaśnić, że użycie określenia „problem” jest niestety właściwe wyłącznie w naszej strefie kulturowej.

Skala, proporcje i strefa

Odczuwanie otaczającej nas przestrzeni jest niewątpliwie doznaniem subiektywnym. Założenia złotego podziału sprowadzają się do zachowania proporcji między długością dłuższego i krótszego boku prostokąta, czyli: długość dłuższej części ma być średnią geometryczną długości krótszej części i całego odcinka. $(a + b) / a = a / b = fi$.

small “water” architecture have always been crowded with tables with umbrellas, and therefore they have created a perfect place for relaxation and eating out in a friendly atmosphere. There are cases, however, where no investment outlays are necessary, and pure accident creates an “attractive dominant” which encourages our pedestrian more than even the most exquisite historic site (Fig. 3). An ordinary wreck of a smugglers’ ship from the 20th century becomes nearly a national symbol – but let us return to the city. What can equally efficiently generate the pedestrian traffic within the city and what actions should be undertaken in order to provide users with comfort and safety? A glimpse from the tower of St. Mary’s Church at the Main Market Square gives us a lot to ponder on (Fig. 4). Let us imagine a small experiment: we put a piece of any food within a short distance from an anthill. In several minutes a “crowd of consumers” appears and we all know what happens next. When we look at the Market Square, we have a similar impression: in places where one can eat something (even more so if it is something particularly tasty) virtual crowds gather. Analyzing this phenomenon, designing and creating elements of the spatial development of the urban tissue, we must not disregard factors which generate the formation of large groups of pedestrians, providing them with appropriately large spaces for moving around and staying safely. A similar phenomenon should be also taken into account when considering the situation of pedestrians who come to the city centres by car in order to arrange something in offices. A sufficient number of parking spaces is not always possible to obtain in a specific location of compact urban architecture.

Residents

Different, and perhaps even additional needs appear for permanent users of the urban space, that is for the city residents (Fig. 5). Even the smallest chill-out zone in a specific area or housing estate must be very carefully designed in terms of its spatial and area development.

il. 5. Swoboda wyrazu – Paryż, Skate park; Paryż, grudzień 2013 r. / Freedom of expression – Paris, Skate park; Paris, December 2013

il. 6. Utożsamienie z grupą – Norwegia, Skwer miejski; Norwegia, czerwiec 2011 r. / Identification with a group – Norway, Municipal square; Norway, June 2011

Stosunek, o którym mowa w definicji, nazywa się złotą liczbą i oznacza grecką literą „fi” a jej wartość wynosi 1,6180339887 – tyle matematyki. Jaki zatem wpływ ma ta teoria na naszą przestrzeń w skali miasta. Co wpływa na psychikę człowieka, nastrój i pozytywną lub negatywną percepcję miejskiego otoczenia? Intensywność zabudowy miejskiej wymusza na nas realizację coraz wyższych obiektów. Proporcje wielkości człowieka do jego architektonicznych dzieł znacznie odbiegają od „złotej zasady” a tym samym od jego środowiska naturalnego. Skala uliczek i placów w zabytkowych centrach Wenecji czy Florencji wprowadza nas w zupełnie inny nastrój niż Manhattan lub inna współczesna aglomeracja. Emocjonalny odbiór przestrzeni pieszo ogranicza się do wysokości 1,6180339887 jego wzrostu – wszystko co powyżej stanowi obcą, nieznaną, nieprzyjazną strefę. W najlepszym przypadku tajemniczą, budzącą respekt wielkość. Podobnie odbieramy wnętrza architektoniczne – pomieszczenia zbyt niskie są przytłaczające, brakuje w nich powietrza.

Podobnym zagadnieniem z punktu widzenia psychologii miasta jest pojęcie „strefy osobistej”. Według badań socjologicznych wynosi ona średnio od 50 do około 120 cm, w takiej odległości ludzie kontaktują się w sytuacjach towarzyskich, rozmawiają ze sobą przyjaciele i dobrzy znajomi, taką odległość staramy się zachować w normalnym, pieszym ruchu miejskim. Jak od każdej reguły i tu zdefiniowano wyjątki: aglomeracje miejskie w Japonii ograniczyły się prawie do zera, natomiast kultura amerykańska narzuciła wartość kilku metrów. Co dzieje się w przypadku naruszenia tej strefy? W pewnych przypadkach czujemy dyskomfort, jednak w zależności od otoczenia i pory dnia nawet zagrożenie.

Kolejnym progiem oddziaływania miasta na psychikę człowieka jest potrzeba posiadania własnej „strefy intymnej” sięgającej poniżej 30 cm od granicy ciała i jest obszarem akceptowanym wyłącznie przez najbliższe osoby – rodziców, dzieci, małżonków, kochanków. Przekroczenie tej strefy może prowadzić wyłącznie do gorących uczuć albo do podjęcia walki względnie do przejawiania agresji. Co jednak się dzieje, kiedy ludzie z konieczności naruszają wzajemnie strefę intymną. Zatłoczone środki komunikacji, windy w obiektach użyteczności publicznej, kolejki w sklepach. Istnieje szereg niepisanych reguł, których przestrzeganie zapewnia anonimowość, pozwala na psychiczne zdystansowanie. Wtargnięcie w naszą strefę intymną nieznanych nam osób, może wyzwoić zachowania negatywne, np. doprowadzić do kłótni. Dlatego też znajdując się w tłumie przestajemy zwracać uwagę na otaczającą nas strukturę architektury miasta kosztem analizy otaczających nas innych pieszych. Staramy się nie stać do sie-

Our activities should take into account different needs of users, and definitions of individual components should not be entirely specified. Allowing the potential users to decide about the development of space gives local communities an opportunity to identify themselves with a specific location, especially after realizing their own visions. Artistic values of some graffiti or murals are unquestionable. Irrespective of the type of a structure, be it a skate park, a multi-function sports field or an outdoor gym – it is the planned users' needs and requirements that matter the most.

“Embarrassing subject”

When visiting Ecole Nationale Supérieure d'Architecture Paris Val de Seine it is worth having a stroll around the nearby housing estates. Realized at the turn of the 20th century, these residential complexes are characterized by unique architecture and vast green areas. They are also equipped with municipal restrooms, available for everyone – this only gives us an idea to what extent the needs of a pedestrian can be taken care of. It may seem strange that so many toilets have been designed in the recreational areas of the housing estates, extremely rich in greenery, but also with relatively intensive residential architecture. For a fit young person walking several kilometres is no problem. However, when we observe an elderly person, moving with great difficulty, we realize that the range of the walk will be rather limited. Very often it takes nearly an hour to cover the distance from one restroom to another. Obviously, these issues concern both disabled people and perfectly fit children. When analyzing the social spectrum we conclude that this problem actually refers to everyone. It should be explained here, however, that using the word “problem” here is characteristic almost exclusively for our cultural zone, unfortunately.

Summary

Therefore, a pedestrian can be taken care of in the urban space in many ways. However, in order to satisfy the requirements and to secure the needs of the whole spec-

bie twarzą w twarz, wybieramy kontakt ramieniem lub stanie tyłem. Unikamy kontaktu wzrokowego, zawieszamy wzrok gdzieś, daleko w przestrzeni. Najbezpieczniej jest zachować „kamienną” twarz, która nie powinna wyrażać żadnych uczuć.

Podsumowanie

Tak więc dbałość o pieszego w przestrzeni miasta można realizować na wiele sposobów, jednak aby spełnić wymagania i zabezpieczyć potrzeby całego spektrum użytkowników należy każdorazowo przeprowadzić niezwykle wnikliwe analizy socjologiczne. Wszelkie projekty i realizacje nie mogą się ograniczać do jakiejś wybranej grupy użytkowników. Zarówno stali mieszkańcy, jak i osoby przybywający z zewnątrz obszaru miejskiego do pracy oraz cała gama turystów, powinni być traktowani na równych prawach. Planowanie budowy, przebudowy czy modernizacji powinno uwzględniać zainteresowania i potrzeby każdego, kto będzie mógł korzystać w przyszłości z danego obszaru. Warto również pamiętać, że większość z nas polega transformacjom społecznym tj. z pieszego stajemy się kierowcą i na odwrót, z usługobiorcy – usługodawcą, w zależności od pory dnia. A miasto żyje całą dobę i to też jest niezwykle istotny czynnik socjologii miasta.

PRZYPISY:

¹ *Encyklopedia PWN*.

² <http://pl.wikipedia.org/>

³ wg *Encyklopedii PWN*: dyscyplina socjologii, w ramach której są analizowane wzajemne związki pomiędzy specyficznymi cechami przestrzeni miejskiej a społecznymi zachowaniami ludzi.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Cole R. J. and Kernan P. C., *Life-Cycle Energy Use in Office Buildings*, Building and Environment, 1996.
- [2] Jencks C.; *Le Corbusier – tragizm współczesnej architektury*, Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1982.
- [3] Runkiewicz L., *Wykonywanie obiektów budowlanych zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego*, ITB 2010.
- [4] Springer F., *Żle urodzone – reportaże o architekturze PRL-u*, Filip Springer, Poznań–Warszawa, grudzień 2011.
- [5] W artykule wykorzystano fotografie autora.

trum of users, it is necessary to each time conduct extremely thorough sociological analyses. All designs and realizations must not be limited to some selected group of users. Residents and persons commuting to work in the urban space from the outside, as well as crowds of tourists, should be treated equally. When planning any construction, reconstruction or modernization, one should take into account the interests and needs of every person who will use the area in the future. It is also worth remembering that most of us undergo social transformations, i.e. we turn from a pedestrian into a driver and the other way round, from the service user – into the service provider, depending on the time of the day. And the city is alive all day and night, which is also a crucial factor of the urban sociology.

ENDNOTES:

¹ *PWN Encyclopaedia*

² <http://pl.wikipedia.org/>

³ According to *PWN Encyclopaedia*: field of sociology which analyses mutual relations between specific features of urban space and social behaviour of people.

BIBLIOGRAPHY:

- [1] Cole R. J. and Kernan P. C., *Life-Cycle Energy Use in Office Buildings*, Building and Environment, 1996.
- [2] Jencks C.; *Le Corbusier – tragizm współczesnej architektury*, Warsaw: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1982.
- [3] Runkiewicz L., *Wykonywanie obiektów budowlanych zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego*, ITB 2010.
- [4] Springer F., *Żle urodzone – reportaże o architekturze PRL-u*, Filip Springer, Poznań–Warsaw, December 2011.
- [5] Photographs used in the article have been taken by the Author.